

سومین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار

همدان ۱۷ اردیبهشت ۱۳۹۴

بررسی و اولویت‌بندی قابلیت‌ها و تنگناهای گردشگری در مناطق گردشگری ساحلی چابهار: کاربرد روش ترکیبی *SWOT* و *AHP*

Investigating and ranking potentials and challenges of tourism in coastal tourism area of Chabahars: the application of integrated method of *SWOT* and *AHP*

صدیقه احمدیان^۱، عاطفه آشتاب^۲

پست الکترونیکی: s.ahmadiyan7@gmail.com

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد رشته توسعه روستایی دانشگاه یاسوج

پست الکترونیکی: a.ashtab8610@gmail.com

^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد رشته توسعه روستایی دانشگاه یاسوج

چکیده

گردشگری راهبردی است که امروزه اغلب کشورها برای رشد اقتصادی، کاهش میزان بیکاری، تولید درآمد ارزی و کاهش نابرابری‌های شغلی به آن توجه دارند، توسعه و گسترش گردشگری در نواحی محروم و دارای پتانسیل لازم برای گسترش گردشگری است. شهر چابهار به عنوان مرکز شهرستان چابهار و یکی از مهم‌ترین بنادر کشور با دارا بودن شرایط مطلوب آب و هوایی در فصول سرد سال و وجود آثار تاریخی و طبیعی قابلیت‌های فراوان جهت استقرار فعالیت‌های توریستی در خود می‌باشد. در این مقاله سعی شده تا با شناسایی جاذبه‌های مختلف منطقه و معرفی آن‌ها و همچنین شناسایی نقاط قوت و ضعف منطقه و تهدیدات و فرصت‌ها انگیزه و شرایط لازمه را جهت کشاندن سرمایه‌گذاری‌های خصوصی و دولتی و توسعه زیرساخت‌ها و امکانات مناسب گردشگری گامی در جهت توسعه سطح رفاه اقتصادی و اجتماعی مردم محلی برداشته شود. در این راستا تحقیق پیش‌رو در جهت شناسایی نقاط قوت، ضعف، تهدیدها و فرصت‌های مناطق گردشگری بندر چابهار به روش تکنیک *SWOT* و تعیین راهبردهای مناسب و همچنین اولویت‌بندی راهبردها با استفاده از فرآیند تحلیل سلسله مراتبی (*AHP*)، در جهت توسعه گردشگری می‌باشد. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار *Expert Choice* صورت گرفت. براساس تحلیل سلسله مراتبی به ترتیب آب و هوای مطبوع در فصل سرد سال، کمبود امکانات بهداشتی، درمانی و خدماتی، اشتغال‌زایی و ایجاد درآمد ارزی برای کشور و سرمایه‌گذاری خارجی اندک در بخش گردشگری مهم‌ترین اولویت‌های نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها را دارا هستند. فزون بر این از دیدگاه کارشناسان گردشگری بندر چابهار، راهبرد تهاجمی (استفاده از پتانسیل‌های منطقه در جهت گسترش ورزش‌های آبی و تابستانی و جذب گردشگران ورزشی) با وزن ۰/۲۹۸ نسبت به راهبردهای دیگر در اولویت قرار دارد. همچنین راهبردهای بازنگری، تنوع و راهبرد تدافعی با وزن‌های ۰/۲۴۶، ۰/۲۳۲ و ۰/۲۲۴ در رتبه‌های بعدی قرار گرفته‌اند.

سومین همایش ملی گردشگری، جغرافیا و محیط زیست پایدار

همدان ۱۷ اردیبهشت ۱۳۹۴

واژه‌های کلیدی: نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها، تهدیدها، تکنیک SWOT، فرآیند تحلیل سلسله مراتبی (AHP)

۱- مقدمه

امروزه گردشگری به عنوان یکی از صنایع، از بخش‌های اقتصادی با رشد بسیار بالا در جهان، به خصوص در کشورهای در حال توسعه است (رینزین^۱ و همکاران، ۲۰۰۷). گردشگری به مثابه یک پدیده تمدنی تأثیرات متعدد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی دارد که در گذر زمان از یک حالت تفریحی به یک نیاز اساسی بدل شده است و در چند سال اخیر به عنوان یک رفتار مشخص انسانی ظهور کرده است. بر اساس آمار سازمان جهانی گردشگری تعداد گردشگران در سال ۲۰۱۱ با رشد ۴/۶ درصدی به ۹۸۲ میلیون نفر رسیده است و درآمد حاصل از آن با رشد ۳/۸ درصد از ۱ تریلیون دلار فراتر رفته است (احد نژاد روشتی و صالحی میشانی، ۱۳۹۱). امروزه با شروع قرن بیست و یکم صنعت گردشگری به یکی از پر درآمدترین صنایع دنیا تبدیل شده، رقابت فشرده‌ای در میان بسیاری از کشورهای جهان برای جذب جهانگردی به چشم می‌خورد و صنعت توریسم به عنوان صنعتی پویا و با ویژگی‌های منحصر به فرد، بخش مهمی از فعالیت‌های اقتصادی و تولیدی کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه را به خود اختصاص داده است، به طوری که بر اساس پیش‌بینی انجام شده‌ای توسط سازمان جهانگردی در سال ۲۰۲۰، حدود یک میلیارد و پانصد و شصت میلیون نفر به گردشگری خواهند پرداخت و درآمدهای ناشی از گردشگری بین‌المللی در این سال به یک و نیم تریلیون دلار خواهد رسید (ابراهیم زاده و آقاسی زاده، ۱۳۸۸).

در عصر حاضر به عنوان یکی از عوامل موثر در گسترش رشد روابط بین ملت‌ها به شمار می‌رود، اما توسعه آن نیازمند امکانات ویژه‌ای از قبیل: آب و هوا، آثار تاریخی و فرهنگی، جاذبه‌های طبیعی، آداب و سنن، زیر ساخت‌ها، امکانات و تجهیزات است (سبحانی، ۱۳۸۹). صنعت گردشگری با ماهیتی چند بعدی علاوه بر تامین نیاز گردشگران، باعث تغییرات عمده‌ای در سیستم جامعه میزبان می‌گردد (فریدل و چوینگز^۲، ۲۰۰۸).

ایران در زمینه گردشگری توانمندی‌های بسیار زیادی دارد و غنای جاذبه‌های گوناگون باعث شده که آن را جهانی در یک مرز بنامند. تنوع جاذبه‌ها در ایران به گونه‌ای است که انگیزه کافی برای سفر به این کشور برای هر سلیقه‌ای وجود دارد (آریان‌پور و همکاران، ۱۳۹۱). ایران در منطقه جنوب آسیا رتبه دوم جذب بیشترین گردشگر و درآمد حاصل از گردشگری بعد از هند را به خود اختصاص داده است (ابراهیم زاده و آقاسی زاده، ۱۳۸۸). گردشگری راهبردی است که امروزه اغلب کشورها برای رشد اقتصادی، کاهش میزان بیکاری، تولید درآمد ارزی و کاهش نابرابری‌های شغلی به آن توجه دارند، توسعه و گسترش گردشگری در نواحی محروم و دارای پتانسیل لازم برای گسترش گردشگری است (اکسل و کاستا^۳، ۲۰۰۵). نظام مدیریتی اکثر شهرهای جهان سوم، با مشکلات اقتصادی، اجتماعی و کالبدی یعنی عدم وجود سرمایه‌های لازم، بیکاری و فقر، رشد و گسترش شتابان و فرایند شهرنشینی، نبود مدیریت مناسب شهری و تخصص کافی روبرو هستند و این مشکلات به طور مستقیم یا غیر مستقیم بر روی صنعت توریسم و عوامل مرتبط به آن تأثیرگذار است. شهر چابهار به عنوان مرکز شهرستان چابهار و یکی از مهم‌ترین بنادر کشور با دارا بودن شرایط مطلوب آب و هوایی در فصول سرد سال و وجود آثار تاریخی و طبیعی قابلیت‌های فراوان جهت استقرار فعالیت‌های توریستی در خود می‌باشد (ممقانی نسب و امیری، ۱۳۹۱). در این مقاله سعی شده تا با شناسایی جاذبه‌های مختلف منطقه و معرفی آن‌ها و همچنین شناسایی نقاط قوت و ضعف منطقه و تهدیدات و فرصت‌ها انگیزه و شرایط لازم را جهت

1 Rinzin et al.

2 Friedel and Chewings

3 Eccles and Costa